

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

23. APRIL 2024

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 16. april. Møtet finner sted 23. april. Fra regjeringen stiller utenriksminister Espen Barth Eide og digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Tung. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til saker på dagsorden.

Digitaliserings- og forvaltningsministeren vil redegjøre for:

- EU-forordningene om digitale markeder (DMA) og digitale tjenester (DSA)
- EUs nye KI-forordning (AI Act)

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Europarådets konvensjon om kunstig intelligens
- Det indre marked i møte med geopolitiske spenninger – egen arbeidsgruppe under EFTAs faste komité
- European Chips Act og eventuell norsk deltakelse
- EUs forslag til revidert avløpsdirektiv
- Avtalepakken om EØS-midlene og markedsadgang for fisk
- Industripartnerskapet med EU

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 26. april

Digitaliserings- og forvaltningsministeren vil redegjøre for:

EU-forordningene om digitale markeder (DMA) og digitale tjenester (DSA) Forordningene om digitale tjenester (DSA) og digitale markeder (DMA) ble begge vedtatt høsten 2022, og utgjør til sammen Kommisjonens «digitaltjenestepakke» eller «digitalplattformregulering». Kommisjonen skriver på sin [side om denne pakken](#) at rettsaktene samlet «*aim to create a safer digital space where the fundamental rights of users are protected and to establish a level playing field for businesses*». Begge rettsaktene retter seg mot digitale plattformer og tjenestetilbydere. Se tidligere omtale av lovgivningsprosessen i EU/EØS-nytt [18. november 2021](#) (foreløpig enighet i Rådet), [31. mars 2022](#) (enighet om DMA i trilogforhandlinger) og [24. februar 2023](#) (høring av gjennomføringsbestemmelser til DSA).

Forordning om digitale tjenester (DSA)

DSA skal særlig beskytte forbrukere og deres grunnleggende rettigheter. Rettsakten inneholder regler om ulovlig innhold og produkter, og regler om transparens. Reglene retter seg mot ulike typer digitale tjenestetilbydere, som nettilbydere, skytjenester ol.l., nettbaserte markeds plasser, appstores, sosiale nettverk, plattformer for innholdsdeling og plattformer for reiselivsformidling. I tillegg gis det særlig strenge regler for såkalte VLOPer (very large online platforms) og VLOSEr (very large online search engines).

Rettsakten omfatter blant annet tiltak mot ulovlig innhold på nett (tjenestetilbyderne må blant annet holde bedre kontroll over hvilket innhold som vises på plattformen), regler som skal gjøre det lettere for brukere å klage eller stille tjenestetilbyderne til ansvar (rettigheter ved mangelfull innholdsmoderering, regler om transparens for algoritmer), plikt til å vurdere og avhjelpe risiko, og regler om styrket tilsyn og håndhevelse.

For VLOPer og VLOSEr gjelder [særlige krav, «due to their size and the potential impact they can have on society»](#): Dette omfatter særlige krav om å identifisere, analysere og avdekke systemiske risiki knyttet til tjenesten, for eksempel når det gjelder ulovlig innhold, brudd på grunnleggende rettigheter og diskriminering, eller innblanding i politiske valg. De må også iverksette tiltak for å avhjelpe risiko som identifiseres, for eksempel ved å tilpasse designet eller funksjonaliteten i tjenesten. Endelig er de underlagt særlige krav om blant annet uavhengig revisjon, rapportering til Kommisjonen, tilgang for uavhengige forskere og særlige regler om reklame som vises på plattformen. De første portvokterne ble utpekt i april 2023, se [omtale i EU/EØS-nytt 2. mai 2023](#). Til sammen [22 tjenester er nå tildelt VLOP eller VLOSE-status](#), og må dermed etterleve de særlig strenge kravene DSA stiller til slike tjenestetilbydere.

Under DSA er det EU-kommisjonen som håndhever reglene om VLOPer og VLOSEr, mens reglene for øvrig også forutsetter håndheving på nasjonalt plan. Flere nasjonale tilsynsmyndigheter kan være involvert i håndhevingen, men ett organ skal være [koordinator](#). Medlemsstatenes frist for å utpeke nasjonale koordinatører utløp 17. februar i år. Fra da av gjelder forordningen fullt ut, også for andre aktører enn VLOPer/VLOSEr. Håndhevingen overfor VLOPer/VLOSEr var imidlertid i gang allerede før dette, se nærmere omtale i [EU/EØS-nytt 10. januar 2024 \(etterforskning mot X \(Twitter\)\)](#). Kommisjonen utstedte også allerede i høst en anbefaling til nasjonale myndigheter til foreløpig anvendelse av reglene i DSA for å bekjempe desinformasjon, dersom det var mulig i nasjonal rettsorden (se [omtale i EU/EØS-nytt 30. oktober 2023](#)).

Forordning om digitale markeder (DMA)

DMA skal særlig sikre en «*competitive and fair digital sector, allowing innovative digital businesses to grow and ensuring the safety of users online*». Under DMA skal det utpekes såkalte “gatekeepers” (portvoktere), basert på antall sluttbrukere, omsetning eller markedsverdi,

og markedsposisjon og kontroll med sentrale plattformtjenester i flere europeiske land. «Sentrale plattformtjenester» er blant annet markeds plasser, appstores, søkemotorer, sosiale medier, skytjenester og reklame. DMA bygger i stor grad på EU-kommisjonens [erfaring med håndheving av EUs konkurranseregler på det digitale området](#), og skal særlig sikre at portvokterne ikke utnytter sin sentrale posisjon i digitale økosystemer til å begrense konkurransen, for eksempel ved å gi fordeler til egne produkter og tjenester på bekostning av konkurrenter, eller hindre brukere fra å benytte konkurrerende tjenester. DMA skal [komplementere, men ikke erstatte, de alminnelige konkurransereglene](#).

De særlige pliktene portvokterne pålegges under DMA omfatter blant annet et krav om at tredjeparter må kunne samhandle med portvokterens tjenester i visse situasjoner; at næringsdrivende brukere får rett til tilgang til egne data på plattformen, men også skal kunne markedsføre sine produkter utenfor plattformen; samt plikt til å tilrettelegge for at selskap som reklamerer på plattformen kan foreta uavhengig kontroll av reklamen. Videre oppstilles forbud mot positiv forskjellsbehandling av portvokters egne produkter og tjenester; forbud, dersom det skjer uten samtykke, mot sporing av sluttbrukere utenfor plattformen, eller bruk av personlige brukeres persondata, for å tilby tilpasset markedsføring; forbud mot å hindre utviklere i å bruke tredjeparters betalingsplattformer for appsalg; og forbud mot forhåndsinstallering av egen programvare eller hindringer for at sluttbrukere kan avinstallere slik programvare.

Kommisjonen [utpekte 6. september 2023 de første seks portvokterne](#): Alphabet, Amazon, Apple, ByteDance, Meta, Microsoft, med til sammen 22 omfattede tjenester. Kommisjonen har i tillegg undersøkt en rekke andre tjenester, med sikte på å avgjøre om de skal utpekes som portvoktere. Flere av de utpekte tilbyderne har brakt Kommisjonens utpekingsvedtak inn for EUs domstoler.

Plikten til å etterleve forordningen trådte i kraft i EU 6. mars i år. Overtredelser skal etterforskes og håndheves av Kommisjonen. Overtredelser kan gi høye bøter, opptil 10 % av foretakets omsetning på verdensbasis i foregående regnskapsår, eller opptil 20% ved gjentatte overtredelser. Kommisjonen åpnet allerede 25. mars [undersøkelser av Alphabet, Apple og Meta](#) for mulige overtredelser av forordningen.

EU/EØS-nytt omtalte [status for anvendelse og håndhevelse av DMA og DSA 20. februar i år](#).

EØS-innlemmelse og innføring i Norge – behov for tilpasningstekst og to-pilar-utfordringer
Både DSA og DMA er merket som EØS-relevante. Foreløpig er imidlertid ingen av rettsaktene innlemmet i EØS-avtalen, slik at rettstilstanden i EØS-EFTA-landene nå avviker fra rettstilstanden i EU. Felles EFTA-posisjoner er spilt inn i EUs lovgivningsprosess både for [DSA](#) og [DMA](#), og for DSA ble det utarbeidet [en egen norsk posisjon](#) om forbud mot atferdsbasert markedsføring mot barn og unge. [Det har vært pekt på at](#) det neppe finnes norske virksomheter som er aktuelle portvoktere under DMA eller VLOPer/VLOSEr under DSA, men at forsinket gjennomføring likevel kan få betydning, blant annet fordi DSA fra nå av også legger forpliktelser på mindre virksomheter. DMA vil på den annen side gi portvokternes brukere og forretningspartnere rettigheter.

EØS-notatene er senest oppdatert 22. desember 2022, både for [DMA](#) og [DSA](#), og det fremgår her at departementet vurderer begge forordningene som EØS-relevante og har startet arbeidet med å vurdere akseptabilitet og behov for tilpasningstekst. Det fremgår at begge rettsaktene vil kreve lovendring og at konstitusjonelt forbehold dermed blir nødvendig. I omtalen av henholdsvis [DSA](#) og [DMA](#) på europolov.no vises det til at det er opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av det daværende Kommunal- og distriktsdepartementet. Det fremgår at arbeidsgruppen blant annet ser på behovet for eventuell tilpasningstekst og på hvordan to-pilarutfordringene i DMA bør adresseres, og at det på oppfordring fra Norge er nedsatt en egen task-force for DMA under EFTAs arbeidsgruppe for elektroniske tjenester. Som nevnt hviler DMA på en forutsetning om at det er Kommisjonen som håndhever forordningen.

Ofte løses dette ved at ESA gis tilsvarende kompetanse i EFTA-landene, men dette kan være vanskelig der en og samme sak gjerne har et paneuropeisk preg. I omtalen av DMA på europolov.no fremgår det at «*Sentralisert håndheving anses som nødvendig på grunn av portvokternes grenseoverskridende virksomhet og for å unngå regulatorisk fragmentering. Kommisjonen skal imidlertid samarbeide tett med nasjonale myndigheter om tilsyn med portvokterne.*» I konkurransesaker har man derfor [egne regler i EØS-avtalen for kompetansefordeling mellom ESA og Kommisjonen](#). Dette innebærer at for en del typer saker, særlig fusjonssaker, vil håndhevingskompetansen i praksis ligge hos Kommisjonen, selv om saken også berører EFTA-land.

I tillegg forutsetter DMA at Kommisjonen også samarbeider med nasjonale myndigheter og nasjonale konkurransemyndigheter. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) skriver følgende om håndhevingskompetansen på sine [hjemmesider](#): «*Som kompetent myndighet i forhåndsregulerte markeder i ekomsektoren har Nkom en naturlig rolle i håndhevingen av DMA.*»

For så vidt gjelder DSA, ser arbeidsgruppen ifølge europolov.no blant annet på mulige modeller for nasjonal håndheving. Gitt DSAs karakter, kan flere myndigheter ha en naturlig rolle i håndhevingen. Problemstillingen er ikke unik for Norge, og forordningen legger derfor som nevnt opp til at det skal utpekes én nasjonal koordinerende myndighet. Nasjonal ansvarsfordeling ble blant annet vurdert i en [omfattende utredning](#) i Sverige i 2023, i forbindelse med gjennomføringen der. I Norge er både Datatilsynet, Nkom, Medietilsynet og Forbrukertilsynet representert i arbeidsgruppen, og både [Medietilsynet](#) og [Nkom](#) omtaler rettsakten på sine hjemmesider. Nkom skriver at de «*er aktuell myndighet for rollen som DSA-koordinator, og som én eller flere kompetente myndigheter*». Dette synes imidlertid ikke å ha fått noen avklaring ennå. Nasjonal håndheving av DSA ble diskutert på et frokostmøte i regi av Nkom i februar, der direktørene for Nkom, Medietilsynet og Datatilsynet deltok. Debatten fremhevet behovet for samarbeid mellom tilsynsmyndighetene, men også for avklaring av kompetansen dem imellom, slik at ikke flere myndigheter håndhever samme bestemmelser i DSA. Debatten ble strømmet og kan ses [her](#).

EU's nye KI-forordning (AI Act)

[Forslag til KI-forordning](#) ble opprinnelig lagt frem av Kommisjonen i april 2021 (se omtale i [EU/EØS-nytt 23. april 2021](#)). Forslaget har vært betydelig endret og utvidet gjennom lovgivningsprosessen, blant annet grunnet den raske utviklingen man har sett innenfor kunstig intelligens de siste to årene.

Politisk enighet om KI-forordningen ble oppnådd i desember 2023 (se nærmere omtale i [EU/EØS-nytt 15. desember 2023](#)). Europaparlamentet godkjente forhandlingsresultatet 13. mars i år, se pressemelding [her](#). Teksten skal gjennom språkvask/juridisk sjekk, og må dessuten endelig vedtas av Rådet. Det er ventet at dette vil skje før sommeren.

Forpliktelsene retter seg først og fremst mot de som *tilbyr* et KI-system på markedet, men også de som tar det i bruk for et bestemt formål kan underlegges forordningens krav.

Forordningen bygger på at KI-systemer plasseres i ulike risikoklasser, og hvilke forpliktelser som gjelder avhenger av hvilken risikoklasse systemet havner i:

- Systemer som inneholder *uakseptabel risiko* (for eksempel sosiale scoringssystemer eller manipulative systemer), er forbudt. Dette gjelder også biometriske kategoriseringssystemer basert på sensitive data eller bred «skraping» av bilder mv. fra nettet. Det gis uttømmende liste med unntak for visse typer politioppgaver. Biometrisk identifisering i sanntid kan brukes i svært avgrensede tilfeller, for eksempel for å avverge et terrorangrep. Det er også en viss adgang til etterfølgende bruk av biometriske identifikasjonssystemer, dvs. i etterforskning, etter forutgående rettslig kjennelse.

- For systemer klassifisert som *høyrisiko* gis det omfattende regulering. I [Parlamentets pressemelding](#) nevnes «*critical infrastructure, education and vocational training, employment, essential private and public services (e.g. healthcare, banking), certain systems in law enforcement, migration and border management, justice and democratic processes (e.g. influencing elections)*» som eksempler på slike systemer. Dessuten [omfattes alltid](#) systemer som innebærer profilering av enkeltpersoner, dvs. automatisert behandling av personopplysninger for vurdering av enkeltpersoners livsførsel, for eksempel arbeidsprestasjoner, økonomisk stilling, helse, interesser, pålitelighet, oppførsel, eller bevegelsesmønster. Slike systemer må evaluere og redusere risiko, logge bruken, sikre transparens og pålitelighet, samt være under tilsyn av mennesker.
- For systemer med *begrenset risiko* oppstilles enkelte krav til transparens, mens systemer med *minimal risiko* i utgangspunktet er uregulert.

Kommisjonens opprinnelige forslag inneholdt ikke særlige regler om såkalte «general purpose AI» (GPAI), dvs. KI som ikke er beregnet på et spesifikt bruksområde, men er egnet til å løse en rekke forskjellige oppgaver. [Dette omfatter blant annet de store språkmodellene som nå er kommet i kommersiell bruk](#). Nettopp fordi modellene kan brukes på så mange ulike områder, og kan utvikle egenskaper som utviklerne ikke opprinnelig forutså, fanges ikke risikoen ved dem nødvendigvis opp av de øvrige, risikobaserte reglene i forordningen. Europaparlamentet foreslo regler om GPAI i sin [posisjon fra juni 2023](#). [Flere av de store medlemslandene i EU fryktet imidlertid at slik regulering ville hemme utvikling av europeisk KI-industri](#). Til slutt kom Rådet og Europaparlamentet likevel til enighet om et kompromiss, som også omfattet regulering av GPAI. [Teksten vedtatt i Europaparlamentet i mars](#) inneholder dermed særlige transparenskrav for slike modeller og systemer, krav om overholdelse av EUs opphavsrett, krav om offentliggjøring av hvilket innhold som har vært brukt i opptreningen, og krav om merking av kunstige eller manipulerede bilder, video eller lyd. Det stilles videre særlige krav til de kraftigste av disse modellene, blant annet når det gjelder evaluering, vurdering og avhjelp av systemiske risiki, og rapportering av uønskede hendelser.

KI-forordningen er likevel ikke en uttømmende regulering av KI-feltet. I en [kronikk i januar 2024](#) peker blant annet Datatilsynet på at noen forordningens bestemmelser overlapper med GDPR, og at det kan være «hull» i reguleringen av systemer som faller utenfor høyrisikogruppen. Forordningen må også leses i sammenheng med annet relevant regelverk, som blant annet opphavsretsreglene. Endelig inneholder forordningen generelle unntak for KI som er spesifikt utviklet for militære formål, samt for forsknings- og testingsvirksomhet før KI-modeller eller -systemer tilbys på markedet.

Når det gjelder styring og håndheving av forordningen, legges det til dels opp til nasjonal håndheving i samsvar med [forordning \(EU\) 2019/1020](#) om markedstilsyn og produktansvar, med visse tilpasninger, og videre at myndigheter med ansvar for ivaretagelse av grunnleggende rettigheter får en rolle i håndhevingen. For bestemmelsene om GPAI skal Kommisjonen ha eksklusiv håndhevingskompetanse. Det skal opprettes et «KI-kontor» («AI Office») som blant annet skal hjelpe markedsaktørene med å etterleve reglene. Videre etableres et European Artificial Intelligence Board, bestående av blant annet medlemsstatenes representanter, som blant annet skal bidra til å utforme retningslinjer og lignende instrumenter, samt bidra til «beste praksis» og harmonisering av forvaltningspraksis på tvers av landegrensene.

Norske synspunkter, EØS-innlemmelse og innføring i Norge

Det opprinnelige utkastet var ikke merket som EØS-relevant, men dette har endret seg i løpet av lovgivningsprosessen (se Rådets [«General Approach» av 6. desember 2022](#) og [forhandlingsresultatet vedtatt av Europaparlamentet 13. mars](#)). Ifølge [EØS-notatet](#) om rettsakten har regjeringens egen arbeidsgruppe vurdert rettsakten som EØS-relevant.

Norske myndigheter har spilt inn norske synspunkter underveis i lovgivningsprosessen i EU. [Regjeringen sendte sin posisjon til Kommisjonen i august 2021 som en del av sistnevntes høring om lovforslaget](#). Innspillet viser til den norske KI-strategien og at all KI utviklet og brukt i Norge skal være basert på etiske prinsipper og respekt for menneskerettigheter og demokrati. All forskning, utvikling og bruk skal fremme ansvarlige og troverdige KI-systemer og sikre personvern. Regjeringen ønsker mer overordnet Kommisjonens forslag velkommen, anser det som balansert og mener at det vil bidra til å sette Europa i en lederposisjon globalt. Innspillet inneholder også spesifikke syn på blant annet KI-definisjonen, behovet for risikobasert tilnærming, listen over forbudte KI-systemer og KI-systemer med høy risiko og forholdet til andre lover. Når det gjelder styring uttalte regjeringen blant annet at Norge, som EØS-land, bør være representert i EAIB. Videre uttalte regjeringen at den «*would recommend giving more autonomy to the EAIB*», blant annet begrunnet i behovet for «*European AI body independent from any political influence*». I den endelige teksten er EAIBs oppgaver tydeliggjort betraktelig sammenliknet med Kommisjonens utkast, men i håndhevingen på europeisk nivå er Kommisjonen fortsatt sentral.

Regjeringen har også signalisert et ønske om hurtig innlemmelse av regelverket i EØS-avtalen. I [redegjørelsen til Stortinget 14. november 2023](#) sa utenriksministeren at det er viktig at Europa følger sitt spor med tydelig fokus på verdier og personvern, som en viktig motvekt til utviklingen i USA og Kina. Han sa også at regjeringen allerede forberedte arbeidet med innlemmelse i EØS-avtalen og gjennomføring av rettsakten i norsk lov når den blir vedtatt i EU. Digitaliseringsminister Karianne Tung [uttalte i februar](#) at regjeringen «*legger opp til at vi skal gjøre det vi kan for at dette skal gå så fort som mulig, sånn at vi kan implementere loven så samtidig som mulig med EU*» og viser til at en hurtigarbeidende arbeidsgruppe har sett på hva som skal til for å kunne implementere forordningen så fort som mulig i Norge.

Grunde Almeland (V) stilte 8. april [spørsmål](#) til statsråden om «*det er problematisk at Norge ikke inviteres inn i diskusjonene når rammevilkår for samfunnsomveltende KI-teknologi er under utforming i EU*». I sitt [svar](#) av 15. april understreket statsråd Tung at Norge følger «*EUs arbeid med KI-forordningen og annet digitaliseringsarbeid tett, både gjennom deltakelse i nevnte høynivågruppe og andre embetsgrupper, gjennom vår IT- og forvaltningsråd i Brussel og gjennom dialog med våre nordiske kollegaer*», og at Norge blant annet gjennom Standard Norge deltar i Kommisjonens arbeid med utvikling av standarder som skal støtte forordningen. Hun sa seg videre enig i at det var viktig å få avklart tilsynsstruktur før forordningen innføres i Norge, og viste til at hun har gitt DFØ i oppdrag å «*utrede og gi en anbefaling til etablering av ny nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av KI-forordningen*». Utredningen skal være klar før sommeren.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Europarådets konvensjon om kunstig intelligens

Kunstig intelligens (KI) drøftes også i Europarådet. [Europarådets midlertidige komité for KI godkjente 14. mars et utkast til en europeisk rammekonvensjon om KI og menneskerettigheter, demokrati og rettsstat](#). Komiteleder, Thomas Schneider fra Sveits, skriver på hjemmesiden til komiteen at oppgaven var å utarbeide «*a legally binding instrument on the development, design and application of AI systems based on the Council of Europe's standards on human rights, democracy and the rule of law, based on such basic principles. At the same time, the instrument shall be conducive to innovation.*»

Det er lagt opp til at rammeverket skal kunne benyttes av alle land som ønsker det. Komiteen har hatt deltakere både fra Europarådets medlemsland og observatørland i tillegg til andre av

Europarådets organisasjoner, andre internasjonale organisasjoner, representanter fra privat sektor, sivilsamfunn, forskning og akademia.

[Agence Europe skrev 15. mars at lederen i Det europeiske personvernrådet, Wojciech Wiewiórowski, har kritisert utkastet. I en pressemelding fra 11. mars i år omtaler han det som en tapt mulighet.](#) Han mener ordlyden er svært generell og deskriptiv og er «*deeply concerned by the absence of 'red lines' in the draft Framework Convention, which from the outset prohibit AI applications posing unacceptable levels of risk.*» Han savner klare og tydelige kriterier og spesifikke eksempler på ulovlig bruk av KI som kan rettlede medlemsstatene i forbindelse med implementeringen av konvensjonen.

[Amnesty International er også positiv til initiativet](#), ber blant annet om at konvensjonen omfatter klare grenser knyttet til forbudt bruk. Dette bør etter Amnestys oppfatning omfatte «*systems used for public facial recognition, social scoring, predictive policing, biometric categorization, emotion recognition, risk assessment and profiling tools that violate rights of migrants, refugees and asylum seekers.*» Organisasjonen går også imot generelle unntak blant annet for nasjonal sikkerhet, nasjonalt forsvar og forskning. Videre mener Amnesty at private aktører bør omfattes av konvensjonen. Det er viktig å utvikle systemer som sikrer åpenhet og ansvarliggjøring av de som utvikler og utbrer KI. Det bør etableres systemer som sikrer konsistent og effektiv anvendelse av konvensjonen.

Utkastet ble drøftet på sesjonen til Europarådets parlamentarikerforsamling (PACE) 18. april. [Til sesjonen var det lagt fram utkast til uttalelse fra saksordføreren Þórhildur Sunna Ævarsdóttir \(Island, Piratpartiet\).](#) I sin uttalelse og i debatten la hun vekt på at det er viktig å få på plass konvensjonen, men framhevet at den har visse svakheter. Hun mente prosessen hadde vært for lukket og preget av hastverk. Hun var positiv til at konvensjonen bygger på etiske prinsipper som PACE tidligere har vedtatt. Det er positivt at konvensjonen ikke bare beskytter individ, men også demokratiske prosesser og rettsstaten. Saksordfører mente nasjonale parlament bør bli involvert i kontrollen av signaturlands oppfølging og gjennomføring av konvensjonen.

Ævarsdóttir mente i utgangspunktet konvensjonen burde gjelde privat sektor og ville ikke ha generelle unntak for forsvar og nasjonal sikkerhet. Samtidig kom det fram at ordlyden knyttet til privat sektor var et kompromiss mellom USA og europeiske stater. I sine til sammen elleve endringsforslag til konvensjonen valgte saksordføreren å ikke utfordre unntaket for privat sektor. Saksordføreren foreslo derimot at det i stedet for et generelt unntak for forsvar og nasjonal sikkerhet, ble åpnet for å gi signaturlandene rom for å unnta disse tjenestene på visse vilkår.

Uttalelsen ble enstemmig vedtatt. I debatten var det generell støtte til saksordfører, inkludert punktet om at nasjonale parlament bør ha en rolle i oppfølgingen. PACE uttrykte en klar forventning om at ministerkomiteen tar de elleve endringsforslagene i den vedtatte uttalelsen til følge når konvensjonsutkastet skal ferdigstilles. Det er lagt opp til at ministerkomiteen skal drøfte utkastet når de møtes 17. mai i år.

Det indre marked i møte med geopolitiske utfordringer – egen arbeidsgruppe under EFTAs faste komité

EØS EFTA-landene har etablert en arbeidsgruppe under EFTAs faste komité (komiteen i EØS-samarbeidet bestående av EØS EFTA-landenes EU-ambassadører) som skal vurdere EUs arbeid for å opprettholde det indre markedets konkurransekraft i møte med geopolitiske spenninger og eksterne utfordringer. Regjeringen skriver i bakgrunnen til europautvalget som ble oversendt 16. april at arbeidsgruppen har fått i oppgave å gi anbefalinger til hvordan EØS EFTA-landenes interesser best kan ivaretas i lys av denne nye utviklingen.

De geopolitiske spenningene og de eksterne utfordringene EU står overfor, og EUs omfattende respons de siste årene på disse, beskrives også i [NOU 2024:7 Norge og EØS: Utvikling og erfaringer](#). I kapittel 3.1 peker det såkalte Eldring-utvalget nettopp på at «Endringene i og rundt EU det siste tiåret er omfattende og dramatiske. Et viktig spørsmål er hvilke konsekvenser endringene har hatt, og kan komme til å få, for EØS-avtalen og Norges forhold til EU.» Det er vurderingene av disse endringene for EØS-samarbeidet som ligger til grunn for utvalgets anbefalinger, og som vil være utgangspunkt for EFTA-arbeidsgruppens anbefalinger til EØS EFTA-landene.

I samme kapittel (3.1) viser Eldring-utvalget til at den «økonomiske globaliseringen er på retur, og sterke stater tar et bredt spekter av virkemidler i bruk for å ivareta sine interesser regionalt og globalt. Trusselbildet er blitt mer sammensatt. Sikkerhetspolitikk veves sammen med klima-, nærings-, teknologi- og energipolitikk. Handel med energi, mat, råvarer og teknologi brukes som politisk våpen. I møte med klimaendringer og den globale konkurransen om råvarer og teknologi som trengs for grønn omstilling, er gjensidig – og ikke minst ensidig – avhengighet en økende trussel. Å sikre verdikjeder som understøtter vesentlige interesser og kritiske samfunnsfunksjoner, er blitt avgjørende.»

Utenriksminister Espen Barth Eide viste i sin forrige [redegjørelse til Stortinget om viktige EU/EØS-saker i november 2023](#) til at EU som en konsekvens av globale utfordringer nå fører en mye bredere, mer enhetlig, helhetlig og mye raskere politikkutforming enn tidligere. Som Eldring-utvalget også påpeker knyttes politikkområder som tidligere ble holdt adskilt tettere sammen. For å få gjennomslag for norske interesser, sa utenriksministeren i november 2023 at Norge må være tidlig ute, gjøre klare prioriteringer og ha gode argumenter overfor EU. Han sa det også var viktig å forstå at denne utviklingen i økende grad skjer utenfor eller utover rammene av EØS-avtalen. I den grad Norge ønsker å være med på eller delta i utviklingen på et gitt område hvor dette er tilfelle, betyr det at Norge vil måtte forhandle bilaterale avtaler med EU om deltakelse eller tilknytning. Under presentasjonen av Eldring-utvalgets rapport 12. april, beskrev han denne situasjonen som EØS++++. Alternativet var ikke mindre samarbeid med EU, men mer, både innenfor rammene av EØS-avtalen og gjennom bilaterale avtaler utover EØS.

Utenriksministeren sa i november 2023 også at EU i økende grad setter tydeligere grenser for ikke-medlemmer og foretar sterkere koblinger mellom ulike forhandlingsområder. Dette er noe Norge tradisjonelt ikke har ønsket, men som Norge nå må forholde seg til. Det vil si at områder som før ikke har vært koblet nå i større grad kan forventes å kobles. Det betyr også at Norge kan måtte være villig til å prioritere ulike saker opp mot hverandre og gi noe på et område for å få gjennomslag på et annet. Det betyr at det vil være i Norges interesse å rydde opp i flest mulig utestående uenigheter med EU. Utenriksministeren nevnte utfordringer knyttet til etterslepet spesielt og viktigheten av at Norge og de andre EØS EFTA-landene nettopp gjør en innsats for å redusere dette.

Eldring-utvalget er i sin rapport også tydelig på at etterslepet svekker Norges posisjon overfor EU og derfor må reduseres (se kap. 1.3). Utvalget mener det er en betydelig utfordring at EØS-etterslepet har vokst gjennom den siste tiårsperioden, siden forrige NOU i 2012 om Norges forhold til EU ([NOU 2012:2 Utenfor og innenfor – Norges avtaler med EU](#)), og at Norge må bidra til å få etterslepet ned. Som et ledd i arbeidet med å redusere etterslepet, mener utvalget at Norge bør se på muligheten for å standardisere og dermed effektivisere arbeidet med EØS-tilpasninger.

Etterslepet kan også knyttes til spørsmålet om EØS-relevans. Utvalget skriver i kapittel 1.3 at det har merket seg at man fra regjeringens side gir uttrykk for at spørsmålet om EØS-relevans ikke kan vurderes før et forslag er endelig vedtatt i EU. Det mener utvalget er for sent. Utvalget skriver at EØS-relevans er en avveining mellom politiske og rettslige hensyn, og tilsier tidlig avklaring av norske interesser i tillegg til Norges avtalemessige forpliktelser.

EU's ambisjon om strategisk autonomi og Letta-rapport om det indre marked

Som svar på mye av denne utviklingen har EU en uttalt ambisjon om økt strategisk autonomi og en tydeligere global og geopolitisk rolle. Begrepet har utviklet seg over tid, fra et ønske om økt europeisk samarbeid innenfor sikkerhet og forsvar til å utvikle og forsvare europeiske interesser og verdier i møte med geopolitiske utfordringer og global konkurranse. I dag er det et konsept som går inn i nesten all politikkutforming i EU. Dette ble tydelig uttalt og nedskrevet på et uformelt EU-toppmøte i Frankrike i mars 2022, rett etter Russlands brutale angrep på Ukraina, hvor [EU's ledere i den såkalte Versailles-erklæringen forpliktet seg til å styrke EU's suverenitet knyttet til militære, energirelaterte og økonomiske spørsmål](#). Erklæringen legger blant annet vekt på å redusere avhengigheten av enkeltmarkeder innenfor mineraler, kritiske råvarer, helse, digital teknologi og mat.

I etterkant av Versailles-erklæringen kom Kommissjonen i juni 2023 med en [strategi for økt økonomisk sikkerhet](#), jf. omtale i [EU/EØS-nytt 29. august 2023](#). Målet med denne er å balansere behovet for åpne markeder og aktiv industri- og handelspolitikk med defensive handelsinstrumenter for å beskytte det indre marked. Man ønsker blant annet å bruke handels- og industripolitikken proaktivt for å diversifisere tilgangen på kritiske råvarer, gjøre verdikjedene knyttet til disse mer robuste og produsere mer selv.

Nå knyttes det spenning til ny Kommissjon og prioriteringene til EU for de neste fem årene. EU's toppledere har jobbet med en strategisk agenda for 2024-2029 siden juni 2023. Dette blir tema også [på et EU-toppmøte i Brussel denne uken \(17.-18. april\)](#). Tre hovedmålsetninger diskuteres, knyttet til 1) et «sterkt og sikkert Europa» inkludert EU's globale rolle, sikkerhet og forsvar, migrasjon og utvidelse, 2) et «velstående og konkurransedyktig Europa» inkludert konkurransekraft, innovasjon, digital og grønn omstilling, matsikkerhet og sosial politikk, og 3) et «fritt og demokratisk Europa» inkludert rettsstat og fundamentale rettigheter. Så langt har det vært en del [fokus på at konkurransekraft seiler opp som svært sentralt](#), i lys også av at [tidligere europeisk sentralbanksjef og statsminister i Italia, Mario Draghi, forbereder en egen rapport for EU](#) om dette. Totalberedskap vil også være i fokus, hvor EU har bestilt en egen rapport fra Finlands tidligere president Sauli Niinistö.

For Norge og de andre EØS EFTA-landene blir det avgjørende å se hvordan disse initiativene vil påvirke det indre marked og EØS-samarbeidet fremover. Det blir det den nye EFTA-arbeidsgruppen vil jobbe med fremover.

Eldring-utvalget skriver i kapittel 1.1 av sin rapport at «*mens EU-samarbeidet tidligere handlet mest om å utvikle et velfungerende marked mellom medlemstatene, handler det nå stadig mer om hvordan EU som fellesskap skal håndtere de nye bekymringene og forsvare medlemsstatenes felles interesser. Målet er å ivareta europeiske interesser, helst i partnerskap med likesinnede land, men hvis nødvendig, på egen hånd.*» Utredningen peker på hvordan dette for Norges del gjør europeisk samarbeid viktigere, men også skaper nye og krevende problemstillinger.

Fokuset på å utvikle et mer robust indre marked i møte med eksterne/globalt utfordringer reflekteres også i [rapporten til den tidligere italienske statsministeren Enrico Letta som ble presentert for EU's ledere onsdag 17. april](#). Letta er i sin rapport meget tydelig på at det indre marked må styrkes og at EU må være mindre naive i møte med global konkurranse og geopolitisk rivalisering. Blant konkrete tiltak han kommer med er økt bruk av forordninger, som trer direkte og samtidig i kraft i hele det indre markedet, heller enn direktiver som kan gi medlemslandene større spillerom for noe ulik gjennomføring av regelverk.

Letta tar også til orde for å utvikle en egen statsstøttemekanisme hvor medlemslandene må overføre noe av sin nasjonale støtte til europeiske prosjekter. Han knytter dette til behovet for å utvikle en mer konkurransedyktig europeisk industri.

Letta støtter videre utvidelse av EU, men oppfordrer til en nyansert tilnærming hvor fordelene i det indre marked gradvis utvides til kandidatland. Dette for å sikre den økonomiske stabiliteten i det indre marked. For å finansiere nye tiltak og styrke det indre marked, foreslår Letta en felles «spare- og investeringsunion» med fokus på insentiver for å investere i grønn og digital omstilling.

Spesifikt fokus på energi

Letta vektlegger også at det blir avgjørende for EU å sikre ytterligere integrasjon innenfor energi, telekommunikasjon og finans. [Særlig fokuserer han på energi. Energi og Klima skriver at Letta tar til orde for at EUs energimarked knyttes enda tettere sammen](#) og at det investeres i mer nett og i bedre flyt av strøm mellom landene for bedre å utnytte ressursene. Han skal også argumentere for at det indre energimarkedet knytter seg tettere til partnere fra Afrika til Nordsjøen gjennom store prosjekter.

Energimiksen skal fremdeles vært opp til hvert land å velge, men Letta peker på at det er viktig å bygge mer tillit mellom landene i det indre energimarkedet, slik at de stoler på at de får kraft fra naboen når de trenger det. Letta fremhever blant annet integrering av elektrisitet fra fremtidig havvindutbygging og ser for seg en økt betydning av hybride grenseoverskridende havvindprosjekter i Nordsjøen, Østersjøen og i Middelhavet. Det betyr «en kollektiv tilnærming for å bestemme den best mulige størrelsen på storskalaprosjekter. Deres betydelige startkostnader innenlands må vurderes opp mot deres mer omfattende fordeler», ifølge Letta.

EUs energiministre [diskuterte nettopp utbygging av nett på et uformelt møte denne uken](#). Der var også statssekretær i Energidepartementet, Elisabeth Sæther, med. Hun uttalte til Energi og Klima at diskusjonene i EU om et stadig mer integrert energimarked «først og fremst er positive nyheter for Norge. Skal vi klare å bruke den nettkapasiteten vi har mellom Norge og kontinentet på en god måte, er vi avhengige av at de har et kraftmarked som fungerer.»

European Chips Act og eventuell norsk deltakelse

[EUs forordning for utvikling og produksjon av mikrochips \(2023-2027\)](#), også kalt European Chips Act, [trådte i kraft i EU 21. september 2023](#) og er merket EØS-relevant. Ifølge europalov.no hører rettsakten under EØS-avtalens protokoll 31.1 som omhandler forsknings- og innovasjonssamarbeid. Det er så langt vi kan se ikke utarbeidet noe EØS-notat av Nærings- og fiskeridepartementet om forordningen.

[Kommisjonen la frem lovforslaget i februar 2022](#) sammen med flere andre tiltak for å øke EUs produksjon av halvledere (mikrochips). Målet for satsningen er å minske EUs sårbarhet og avhengighet av utenlandske aktører, for å unngå å havne i en tilsvarende forsyningskrise som oppstod under pandemien, hvor mangelen på halvledere førte til stengte bilfabrikker og stans i produksjon av medisinsk utstyr. I dag er det land i Asia, som Taiwan, Kina og Sør-Korea, som dominerer markedet, samtidig har USA lagt fram et forslag (US Chip Act) som innebærer en støtte på 52 milliarder dollar til produksjon og forskning innen 2026. Kommisjonen viste ved fremleggelsen av initiativet til at halvledere er i sentrum for sterke geostrategiske interesser, og at det er snakk om et globalt teknologisk kapp løp.

Kommisjonens ambisjon er å doble EUs globale markedsandel til 20 prosent innen 2030, og det skal mobiliseres 43 milliarder euro i offentlige og private investeringer frem til 2030. Det skal legges til rette for investeringer i avanserte produksjonsanlegg for å sikre forsyningsikkerheten. Anleggene skal være såkalte «første av sitt slag» i Europa, og operatørene skal forplikte seg til fortsatte investeringer i EUs halvledersektor. Statusen gir en rekke fordeler, blant annet rask godkjenning av tillatelser i medlemslandene. Kommisjonen åpner for at medlemslandene kan gi offentlig støtte til disse anleggene, og at Kommisjonen [kan godkjenne støtten i henhold til artikkel 107, st. 3 c\) i EU-traktaten \(TEUV\) \(EØS-avtalen artikkel 61\)](#). Bestemmelsen muliggjør støtte dersom den positive virkningen av statsstøtten oppveier den mulige negative virkningen

på samhandel og konkurranse. Kommisjonen skal i sin vurdering blant annet sikre at støtten gis til prosjekter som ikke ville blitt realisert i EU uten offentlig støtte, at det ikke finnes andre mulige redskaper som er mindre konkurransevridende, og at støtten begrenses til et nødvendig minimum.

Medlemslandene i Rådet oppnådde 1. desember 2022 [enighet om en forhandlingsposisjon](#) til European Chips Act, mens Parlamentets posisjon til ble vedtatt 15. februar 2023. Det ble oppnådd en [foreløpig politisk enighet](#) mellom EU-institusjonene 18. april 2023. Det vedtatte forhandlingsresultatet [bevarte Kommisjonens overordnede struktur](#), basert på tre pillarer:

1. Et «Chips for Europa»-initiativ som skal støtte stor-skala teknologisk kapasitetsbygging og innovasjon i EUs halvledersektor. Forsknings- og innovasjonsaktivitetene vil bli finansiert gjennom forskningsprogrammet Horisont Europa, mens kapasitetsbyggingsaktivitetene finansieres gjennom programmet Digital Europa.
2. Et rammeverk for å stimulere offentlige og private investeringer i produksjonsanlegg, som skal sikre forsyningssikkerheten og motstandskraften til EUs halvledersektor. Det åpnes her for at medlemslandene kan gi offentlig støtte, dersom den positive virkningen av statsstøtten oppveier den mulige negative virkningen på samhandel og konkurranse.
3. Innføring av en koordineringsmekanisme mellom Kommisjonen og medlemslandene, som skal overvåke tilbudet av halvledere, vurdere etterspørselen og foregripe mangler. Forordningen etablerer et European Semiconductor Board (ESB), som skal fungere som en nøkkelpattform for koordinering mellom Kommisjonen, medlemslandene og interessenter.

[Kommisjon lanserte 30. november 2023 offisielt «The Chips Joint Undertaking \(Chips JU\)».](#)

Chips JU skal styrke det europeiske halvleder-økosystemet ved å koble sammen forskning, innovasjon og produksjon, og dermed lette kommersialisering av innovative ideer. «*The Chips JU is the main implementer of the Chips for Europe Initiative*», [skriver Politico](#). Samme dag hadde European Semiconductor Board sitt første møte.

Chips JU skal blant annet etablere pilotlinjer til prototypefremstilling, og ved lanseringen kunngjorde Kommisjonen den første utlysningen av 1,67 milliarder euro i EU-finansiering, med søknadsfrist 1. mars 2024. [Chips JU kunngjorde 11. april](#) at 4 pilotlinjer ville motta midler. [Et belgisk-ledet konsortium \(Imec\) mottok den største summen](#) (700 millioner euro), som skal matches av tilsvarende nasjonale midler. De tre andre konsortiene som mottok midler er ledet av franske, tyske og italienske forskningsinstitusjoner.

«Med midlene som nå frigjøres både gjennom EU og nasjonalt er det mulig å løfte investeringene på dette feltet. Potensialet er stort. Om vi griper muligheten nå, vil vi både gjøre oss mindre sårbare, bidra med viktig teknologi til det grønne skiftet og hevde oss enda sterkere konkurransemessig internasjonalt», uttalte Ralph William Bernstein, senior forretningsutvikler i SINTEF med fokus på mikrobrikker, i en [omtale 31. august 2023 av den globale satsningen på halvledere](#). Ifølge Bernstein er det spesielt på en type mikrobrikker Norge har en mulighet til å styrke sin posisjon på det globale markedet: *«Vi har lang tradisjon og kompetanse på sensorer i Norge, noe vi startet med allerede på 60-tallet. På enkelte teknologiområder her er vi i verdensklasse».*

Daværende utenriksminister Anniken Huitfeldt sa i [europautvalgsmøtet 5. juni 2023](#) at Norge vurderer European Chips Act: *«Kostnadene ved deltakelse i Chips Act er for en stor del allerede dekket gjennom bidrag til EU-programmene Horizon Europe og Digital, hvor Norge allerede deltar. Eventuell innlemmelse av rettsakten i EØS-avtalen vil imidlertid kunne ha økonomiske og administrative konsekvenser».*

Regjeringen la 10. april 2024 frem [Strategi for norsk deltakelse i Programmet for et digitalt Europa – DIGITAL](#), hvor de skriver at de vil arbeide for å «*ivareta norske interesser gjennom en hensiktsmessig nasjonal tilnærming til European Chips Act*». I strategien utdypes dette nærmere (kapittel 3.3.1 Klargjøre rammevilkår for norske aktører og arbeide for å utvikle disse): «*Norske virksomheter er ledende på brikkedesign i Norden og noen aktører har også produksjon av mikrobrikker til spesifikke formål. Menon har på oppdrag fra Innovasjon Norge kartlagt den norske verdikjeden innen halvledere. Den norske næringen omfatter 50 selskaper som omsetter for over 10 milliarder kroner, og sysselsetter 2000 personer. Regjeringen ønsker å støtte oppunder at norsk halvlederindustri beholder sin konkurranseposisjon og får tilgang til markeder på lik linje med øvrige europeiske aktører. Regjeringen vil derfor følge opp den videre utviklingen av Chips Act og arbeide for at norske interesser blir ivaretatt ved en eventuell innlemming av Chips Act i EØS-avtalen*». ([Menons rapport](#)).

EUs forslag til revidert avløpsdirektiv

[Forslaget til revidert avløpsdirektiv](#) ble lagt frem av Europakommisjonen i oktober 2022, og erstatter avløpsdirektivet fra 1991 som er tatt inn i norsk rett gjennom forurensningsforskriften.

Regjeringen skriver i [EØS-notatet](#) (oppdatert 7. desember 2023) at «*Norge har et betydelig etterslep av gjennomføringen av dagens avløpsdirektiv i motsetning til våre naboland Danmark, Sverige og Finland. Rundt 2/3 av norske avløpsanlegg oppfyller ikke de eksisterende krav til rensing av avløpsvann, slik de er fastsatt i avløpsdirektivet. En del av dette skyldes de nasjonale tilpasningene som ble tatt inn i forurensningsforskriften i forbindelse med gjennomføringen av direktivet, og at utviklingen etter dette ikke har skjedd i det tempo som tilpasningene forutsatte fra kommunene eller statlige myndigheters side. Samtidig har direktivforslaget svært ambisiøse krav med korte frister. Kombinasjonen av manglende etterlevelse av dagens direktiv og nye ambisiøse krav innebærer at gjennomføringen av direktivforslaget vil være svært utfordrende for Norge*».

Europaparlamentet og Rådet oppnådde 29. januar en [foreløpig enighet om det reviderte avløpsdirektivet](#). I forhandlingsresultatet ligger blant annet en utvidelse av avløpsdirektivets virkeområde til å omfatte tettsteder med en belastning på mer enn 1000 [personekvivalenter \(pe\)](#), som tilsvarer Kommisjonens opprinnelige forslag, mens [Parlamentets forhandlingsposisjon](#) tilsa en grense på 750 pe og [Rådets posisjon](#) en grense på 1250 pe. I dag omfatter avløpsdirektivet tettsteder med 2000 pe ved utslipp til ferskvann og 10 000 pe for utslipp til sjø.

I det [vedtatte forhandlingsresultatet](#) utvides forpliktelsen til å installere kloakknett for urbant avløpsvann til å omfatte alle tettsteder med 1000 pe eller mer, mens fristen for å overholde denne forpliktelsen er utsatt fra 2030 til 2035. Ifølge [Rådets pressemelding om enigheten](#) er det innført flere unntak, blant annet for mindre tettsteder med utslipp til sjø eller mindre sårbare områder, og for de nyeste medlemslandene (Romania, Bulgaria og Kroatia). Hvis etableringen av et kloakknett ikke er berettiget, gjennomførbart eller kostnadseffektivt, vil medlemslandene kunne benytte individuelle systemer til oppsamling og rensing av avløpsvann.

Forpliktelsen til å foreta sekundærrensing (fjerning av biologisk nedbrytbart organisk materiale) av avløpsvann før utslipp til miljøet skal omfatte alle tettsteder med minst 1000 pe innen 2035. Unntak gjelder for mindre tettsteder og de nyeste medlemslandene. EU-institusjonene vedtok også terskler og tidsfrister for tertiærrensing (fjerning av nitrogen og fosfor) og kvartærrensing (fjerning av et bredt spekter av mikroforurensing), og en innføring av energinøytralitet for rensianlegg innen 2045 (med mellomliggende mål). I tråd med prinsippet om at «forurenser betaler» innføres også et system med utvidet produsentansvar (EPR) rettet mot legemidler og kosmetiske produkter.

Norske myndigheter har gitt [flere innspill til EU](#), hvor det blant annet har blitt fremmet at de minste tettbebyggelsene bør reguleres nasjonalt og at det innføres lengre tidsfrister for sekundærrensekravet for små tettbebyggelser langs kysten.

I en [briefing](#) fra Europaparlamentets utredningstjeneste (EPRS) omtales kort medlemslandenes muligheter til å få utsettelse fra sekundærrensekravet: «*The text provides for possible deadline extensions to take into account the specific situation of Member States (8 to 10 years for Member States starting from further behind; 12 to 14 years for Croatia, Bulgaria and Romania, depending on the number of agglomerations with collecting systems and secondary treatment in place at the time of entry in force)*». Norsk Vann har utarbeidet en detaljert [oversikt over enkelte krav og frister](#) som følger av forhandlingsresultatet, hvor det også fremgår hvilke krav som knyttes til utsettelse.

Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen [besvarte skriftlig spørsmål om det reviderte avløpsdirektivet 11. mars 2024](#): «*Vi er i gang med arbeidet for å skape et best mulig bilde av konsekvenser ved gjennomføring av det reviderte direktivet i Norge, og gjennomføring vil vurderes nærmere når direktivet er endelig vedtatt [...] Vi har brukt og vil fortsatt bruke de mulighetene vi har, både politisk og på embetsnivå, til møter og innspill der vi kan spille inn våre synspunkt for å ivareta norske interesser, overfor både EU-institusjonene og medlemsland. Blant annet har vi tidligere spilt inn at virkeområdet fremdeles bør være 2000 pe., og at de minste tettbebyggelsene heller bør reguleres nasjonalt, men dette har vi dessverre ikke fått gjennomslag for. I tillegg har vi påpekt utfordringer med knappe tidsfrister, og nå, etter forhandlingene i Rådet og Europaparlamentet, ser det ut til at det vil bli lengre tidsfrister for gjennomføring. Videre vil vi som del av arbeidet overfor EU vurdere behovet for tilpasninger til norske forhold*».

Bjelland Eriksen besvarte også et [skriftlig spørsmål om det reviderte avløpsdirektivet 17. april 2024](#), om endringene direktivet vil medføre er kommunisert godt nok ut til statsforvaltere og kommuner: «*Gjennom EUs arbeid og forhandlinger om revisjonsforslaget har det blitt gjort store endringer i Kommisjonen direktivforslag fra 2022, både når det gjelder utforming av kravene og fristene for disse. Europaparlamentet og Rådet oppnådde politisk enighet om revidert direktiv i mars i år. Først da forelå det en versjon av revidert direktiv som kan tjene som planleggingsgrunnlag for norske kommuner. Samtidig er det først etter at et vedtatt revidert avløpsdirektiv er tatt inn i EØS-avtalen, at Norge har et endelig grunnlag for å endre det nasjonale avløpsregelverket. Jeg vil minne om at direktivet er et minimumsdirektiv, og at flere av kravene i gjeldende direktiv er videreført*».

Forhandlingsresultatet ble godkjent av Rådets underutvalg (Coreper) 1. mars og Parlamentets miljøkomite (ENVI) 11. mars 2024. [Parlamentet vedtok formelt forhandlingsresultatet 10. april](#). Rådet har [formidlet skriftlig](#) at de vil godkjenne forhandlingsresultatet slik det ble oversendt Parlamentet hvis de stemte ja, men det gjenstår fortsatt et formelt vedtak av Rådet. «*Det er først når direktivet er publisert at man kan være sikre på alle detaljene, men det anses som tvilsomt at det vil komme noen større/vesentlige endringer på dette stadiet*», [skriver Norsk Vann i en statusoppdatering 11. april](#).

Avtalepakken om EØS-midlene og markedsadgang for fisk

«*I forrige uke sendte Kommisjonen avtalene til EU-landene og ba om at Rådet godkjenner resultatet og gir fullmakt til å undertegne, og vi håper at ingen EU-land setter ned foten, slik at avtalene kan godkjennes raskt i Rådet. Målet er undertegning i løpet av mars. Samtidig ser vi nå at det kan bli utfordrende på grunn av stramme tidsfrister og mange saker på EUs egen agenda.*» [Det sa utenriksminister Espen Barth Eide på møtet i europautvalget 15. mars i år](#).

[I en pressemelding 1. desember i fjor](#) opplyste utenriksministeren at det dagen før var oppnådd enighet i forhandlingene med EU om nye EØS-finansieringsordninger og markedsadgang for

sjømat. [Utenriksministeren redegjorde for den nye avtalen på møtet i europautvalget 6. desember i fjor](#). Avtalen medfører at Island, Liechtenstein og Norge skal bidra med om lag 3,3 milliarder euro i perioden 2021-2028 til de 15 minst velstående landene i EU. Dette er de samme mottakerlandene som i forrige avtaleperiode (2014-2021), men beløpet i denne perioden var om lag 2,8 milliarder euro. Fordelingen mellom mottakerlandene er basert på innbyggertall og BNP. Det betyr at Polen er det desidert største mottakerlandet. Norge betaler om lag 97 prosent av beløpet gjennom en EØS-mekanisme og en egen norsk mekanisme. [Se informasjonspakken til møtet i Europautvalget 1. februar i år for ytterligere detaljer om avtalene](#).

Avalene må altså godkjennes av Rådet før de kan signeres. [Kommisjonen la fram forslag til rådsvedtak 4. mars i år](#). Forslaget er nå til drøfting i Rådets EFTA-arbeidsgruppe og drøftingen der har tatt lengere tid enn det utenriksministeren håpet på 15. mars. Etter at det er enighet i arbeidsgruppen, skal rådsvedtaket drøftes i komiteen for EU-landenes ambassadører i Brussel (Coreper) og deretter kan Rådet gjøre sitt formelle vedtak. Utenriksdepartementet har lagt opp til å oversende en samtykkeproposisjon til Stortinget så snart Rådet har gjort sitt formelle vedtak. Avtalene må også godkjennes av Europaparlamentet og nasjonale parlament i EU-landene og de to andre EØS-EFTA-landene.

Etter at avtalene er ratifisert kan det inngås intensjonsavtaler med de respektive mottakerlandene med nærmere detaljer om prioriteringer i hvert land. I forrige avtaleperiode ble det som kjent ikke utbetalt noen midler til Ungarn pga. uenighet om forvaltningen av midlene til sivilsamfunnet.

Industripartnerskapet med EU

Visepresident Maroš Šefčovič i Europakommisjonen og næringsminister Jan Christian Vestre, undertegnet 21. mars i år en intensjonsavtale (*Memorandum of Understanding*) om et [strategisk partnerskap](#) for å utvikle bærekraftige og integrerte verdikjeder for landbaserte kritiske råvarer (CRM) og batterier. Formålet er å:

- utvikle et tettere samarbeid mellom Norge og EU langs hele råvareverdikjeden fra kartlegging av ressurser, gruvedrift og prosessering til gjenvinning
- videreutvikle samarbeidet om forskning og innovasjon innen råvarer og batterier
- utveksle og harmonisere beste miljømessige, sosiale og forretningsmessige praksis innenfor verdikjedene for råvarer og batterier
- identifisere prosjekter innenfor verdikjedene for råvarer og batterier og samarbeide om å mobilisere private og offentlig finansiering innenfor EUs regler for bærekraftig finansiering
  - herunder kople private investorer og bærekraftige og innovative prosjekter innenfor de norske verdikjedene for råvarer og batterier
- mobilisere privat og offentlig finansiering av kompetansetiltak innenfor råvare- og batteriverdikjedene

I utarbeidelsen av det strategiske partnerskapet har partene bl.a. tatt hensyn [Fit for 55-pakken](#), [REPowerEU-planen](#), [EU Critical Raw Materials Act](#) og [Net Zero Industry Act](#). Dette omfatter som kjent flere rettsakter som er merket EØS-relevante, men som foreløpig ikke er innlemmet i EØS-avtalen.

Fra norsk side har det vært viktig å [ivareta interessene til norske batteriaktører](#) i «batterisaken». Som følge av reglene i handelsavtalen mellom EU og Storbritannia skal det i utgangspunktet ilegges 10 prosent toll på norske batterier i elbiler som handles mellom EU og Storbritannia. Gjennom det strategiske partnerskapet om råvarer og batterier kan Norge nå delta i ministermøtene i Den europeiske batterialliansen. Der vil næringsminister Vestre diskutere «batterisaken» med sine kolleger fra EU. Intensjonsavtalen fastslår at partene vil samarbeide om

relevante problemstillinger bl.a. i forhold til tredjeland som både «... *EU og Norge har etablert preferensielle handelsrelasjoner med*». Det bør gi rom for å diskutere de tilpasninger Norge ønsker i «batterisaken».

Det strategiske partnerskapet om råvarer og batterier er en videreføring av ambisjonen om forsterket klima-, energi- og industrisamarbeid fra februar 2022 og [den grønne alliansen mellom EU og Norge](#) fra april 2023. Arbeidet med det strategiske partnerskapet om kritiske råvarer og batterier har pågått siden 2022.

Rettsaker:

Neste møte i EØS-komiteen i Brussel finner sted 26. april 2024. Liste med omtale av EU-rettsaker som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutninger om på møtet ble oversendt Europautvalget 16. april. Listen bestod av 62 rettsaker, hvorav to tilhørte gruppe 1 som krever at det tas forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103.

Utenriksdepartementet meddelte imidlertid 18. april at tre av EØS-komiteebeslutningene på finansområdet for møtet er trukket, slik at antallet rettsaker for det kommende EØS-komitemøtet nå består av 41 rettsaker. Ingen av disse krever artikkel 103-forbehold. For nærmere informasjon om disse rettsaktene vises det til oppdatert informasjon fra Utenriksdepartementet som ble oversendt europeutvalget fredag morgen 19. april.